

U spomen

ANDRÁS KUBINYI (1929. - 2007.)

Dana 9. studenoga 2007. godine u 79. godini života preminuo je András Kubinyi, jedan od najznačajnijih suvremenih mađarskih medijevista. Svojim radom dao je značajan doprinos razvoju mađarske historiografije, ali i arheologije. Rezultati njegovih istraživanja zanimljivi su i za hrvatsku historiografiju iz više razloga. Prvo, pojedini njegovi radovi odnose se upravo na naše krajeve i ljude. Drugo, u radovima koji se odnose na Ugarsko-hrvatsko kraljevstvo u cjelini često se govori i o ovim krajevima, a i u slučaju kada nije tako, jasno je da su događaji ili pojave bitne za cijelu državu bitni i za našu povijest. Treće, i oni njegovi radovi koji govore o drugim dijelovima Kraljevstva mogu hrvatskim povjesničarima pružiti određene metodološke obrasce, kao i komparativan materijal koji može korisno poslužiti pri njihovim istraživanjima.

András Kubinyi rođen je 28. siječnja 1929. u Budimpešti u plemićkoj obitelji. Nakon što je 1952. diplomirao povijest i arhivistiku, prvo kraće vrijeme radi kao nastavnik u osnovnoj školi, a potom u Državnom arhivu u Miskolcu (Miskolci Állami Levéltár) (1952.-1954.) te Povijesnom muzeju u Budimpešti (Budapesti Történeti Múzeum) (1954.-1978., od 1969. kao voditelj srednjovjekovnog odjela). Stupanj kandidata znanosti postigao je 1970. godine, a stupanj akademskog doktora znanosti 1986. godine. Od 1978. do umirovljenja 1999. zaposlen je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Eötvös Lóránd (ELTE) u Budimpešti, na kojem je sudjelovao u nastavi već od 1963. godine. Radio je na katedrama za srednjovjekovnu i ranonovovjekovnu arheologiju te pomoćne povijesne znanosti, a istaknuo se novim pristupom u nastavi arheologije. Osim na ELTE-u kao vanjski suradnik predavao je i na Katoličkom sveučilištu Pázmány Péter te na Sveučilištu u Miskolcu. Godine 2001. postao je profesor emeritus. Za dopisnog člana Mađarske akademije znanosti (Magyar Tudományos Akadémia) izabran je 2001. godine, a za redovnog člana 2007. godine.

Razdoblje kojim se je Kubinyi u svom znanstvenom radu prvenstveno bavio, razdoblje je kasnoga srednjeg vijeka, vrijeme vladavine kralja Matijaša Korvina i dinastije Jagelovića, a glavna područja njegova interesa su društvena i gospodarska povijest te politička povijest i povijest ustanova. Svojim je radovima bitno utjecao na razvoj istraživanja na svim navedenim poljima. Tako je, baveći se strukturom gospodarstva u Ugarskoj u 15. i 16. stoljeću, zastupao tezu, koja dosada nije osporena, da u razdoblju nakon 1450. gospodarstvo u Ugarskoj ne nazaduje već da u tom periodu čak dolazi i do napretka trgovine.

U mađarsku je historiografiju, zajedno s E. Mályuszmom, uveo metodu kolektivnih biografija (prozopografiju), koju je primjenjivao i u istraživanjima povijesti gradova i u studijama posvećenim plemstvu.

Na području političke povijesti i povijesti ustanova značajna su njegova istraživanja državne uprave te ugarske financijske politike krajem srednjega vijeka, kao i radovi posvećeni strukturi kraljevskog savjeta, ulozi visokog svećenstva u politici, sudjelovanju srednjeg plemstva u vlasti. U svojim je radovima obradio i djelovanje pojedinih istaknutih pojedinaca.¹ Bavio se i Matijašem Korvinom i njegovom vladavinom. Više njegovih rasprava posvećenih ovoj tematici tiskanih u različitim prilikama, sakupljeno je, prevedeno na njemački jezik i objavljeno u knjizi *Matthias Corvinus. Die Regierung eines Königreichs in Ostmitteleuropa 1458-1490* (Herne, 1999). Od ovdje objavljenih radova za nas je posebno zanimljiv onaj pod naslovom “Die südlichen Grenzfestungen Ungarns am Ende des Mittelalters” koji se odnosi na naše krajeve.² Prije nekoliko godina Kubinyi je objavio i manju monografiju pod naslovom *Mátyás király* (Budimpešta, 2001). Kao istraživač čiji je primarni interes usmjeren na razdoblje kasnoga srednjeg vijeka, nije mogao zaobići ni pitanja vezana uz ratove s Osmanlijama i pokušaje organizacije obrane zemlje, te je i toj tematici posvetio više radova. Ovdje možemo spomenuti, na primjer, njegov rad “The Road to Defeat: Politics and Defence in the Jagiellonian Period.”³ Ovoj grupi pripada i prilog koji se odnosi na događaje koji su se odigrali na našim prostorima “A szávaszentdemeter-nagyolaszi győzelem 1523-ban. Adatok Mohács előzményé-

¹ Vidi npr. András Kubinyi, “A Jagelló-kori Magyarország történetének vázlata” [Nacrtna povijest Mađarske u doba Jagelovića], *Századok* 128 (1994) 2, 299-319; Isti, “Bárók a királyi tanácsban Mátyás és II. Ulászló idejében” [Baruni u kraljevskom savjetu u vrijeme Matijaša i Vladislava II.], *Századok* 122 (1988), 147-215; Isti, “István Werbőczy als Politiker in der Zeit vor Mohács”, u: Balázs Nagy – Marcell Sebők, *The Man of Many Devices Who Wandered Full Many Ways...Festschrift in Honor of János M. Bak* (Budimpešta, 1999), 558-582.

² *Matthias Corvinus*, 188-201.

³ Objavljen je u: János M. Bak - Béla B. Király (ur.), *From Hunyadi to Rakóczi. War and Society in Late Medieval and Early Modern Hungary*, Eastern European Monographs 104, Studies on Society in Change 12 (Brooklyn, NY, 1982), 159-178.

hez” [Pobjeda kod Srijemske Mitrovice – Mandelosa 1523. Podaci o događajima koji prethode Mohaču].⁴

U svojim je istraživanjima Kubinyi veliku pažnju poklonio različitim pitanjima povezanim s poviješću gradova u Ugarskoj. Pisao je o odnosu vladara i gradova, političkoj ulozi gradova, njihovom gospodarskom razvoju, urbanizaciji, vjerskom životu itd. Neke radove posvetio je povijesti pojedinih gradova.⁵ Među brojnim radovima posvećenim pojedinim temama iz prošlosti ugarskih gradova, ističe se njegova studija o Budimu u kasnom srednjem vijeku objavljena u knjizi *Budapest története a későbbi középkorban és a török hódoltság idején* [Povijest Budimpešte u kasnom srednjem vijeku i razdoblju turske vlasti], II. svesku niza *Budapest története* (ur. L. Gerevich i D. Kosáry, Budimpešta, 1973).

Kubinyi se je bavio i multietničkim karakterom Ugarske i položajem manjina u njoj (Nijemci, Židovi),⁶ ali i svakodnevnicom i materijalnom kul-

⁴ Objavljen u: *Hadtörténelmi közlemények* 25 (1978), 194-222; te na engleskom jeziku pod naslovom “The battle of Szávaszentdemeter-Nagyolaszi (1523). Ottoman advance and Hungarian defence on the eve of Mohács” u: Géza Dávid - Pál Fodor (ur.), *Ottomans, Hungarians, and Habsburgs in Central Europe. The military confines in the era of Ottoman conquest* (Leiden - Boston - Köln, 2000), 71-115.

⁵ Vidi npr.: András Kubinyi, “Der ungarische König und seine Städte im 14. und am Beginn des 15. Jahrhunderts”, u: *Stadt und Stadther in 14. Jahrhundert* (Linz, 1972); Isti, “A városok az országos politikában, különös tekintettel Sopronra” [Gradovi u državnoj politici, s posebnim naglaskom na Sopron], u: Éva Turbully(ur.), *Sopron térben és időben. Konferencia Sopron szabad királyi városa 725 évéről* [Sopron u prostoru i vremenu. Konferencija uz 725. godišnjicu slobodnog kraljevskog grada Soprona] (Sopron, 2002), 29-53; Isti, “Zur Frage der Vertretung der Städte im ungarischen Reichstag bis 1526”, u: Bernhard Töpfer (ur.), *Städte und Ständestaat* (Berlin, 1980), 126-142; Isti, “Buda és Pest szerepe a távolsági kereskedelemben a 15-16. század fordulóján” [Uloga Budima i Pešte u trgovini na daljinu na prijelazu 15. i 16. st.], *Történelmi szemle* 36 (1994) 1-2, 1-52; Isti, “Pécs gazdasági jelentősége és városiassága a késő-középkorban” [Gospodarski značaj i urbanizacija Pečuha u kasnom srednjem vijeku], u: Márta Font (ur.), *Pécs szerepe a Mohács előtti Magyarországong* [Uloga Pečuha u predmohačkoj Mađarskoj] (Pečuh, 2001), 43-52; Isti, “Stadt und Kirche in Ungarn im Mittelalter”, u: Franz-Heinz Hye (ur.), *Stadt und Kirche* (Linz, 1995), 179-197; Isti, “Ispotályok és városfejlődés a késő középkori Magyarországon” [Hospitali i razvoj gradova u kasnosrednjovjekovnoj Mađarskoj], u: Tibor Neumann (ur.), *Várak, templomok, ispotályok: Tanulmányok a magyar középkorról* [Gradovi, crkve, hospitali: Studije iz mađarskog srednjovjekovlja] (Budimpešta, 2004), 189-195; Isti, “Vallásos társulatok a késő középkori magyarországi városokban” [Vjerska udruženja u kasnosrednjovjekovnim mađarskim gradovima], *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok. Essays in Church History in Hungary* 10 (1998) 1-2, 123-134.

⁶ Vidi npr. András Kubinyi, “Zur Frage der Toleranz in mittelalterlichen Königreich Ungarn”, u: Alexander Patschovsky - Harald Zimmermann (ur.), *Toleranz im Mittelalter* (Sigmaringen, 1998), 187-206; Isti, “A magyarországi zsidóság története a középkorban” [Povijest mađarskih Židova u srednjem vijeku], *Soproni szemle. Helytörténeti folyóirat* 49 (1995) 1, 2-27; Isti, “Zur Frage der deutschen Siedlungen im mittleren Teil des Königreichs Ungarn (1200-1541)”, u: Walter Schlesinger (ur.), *Die deutsche Ostsiedlung des Mittelalters als Problem der europäischen Geschichte* (Sigmaringen, 1983), 527-566.

turom⁷ te demografskim temama.⁸

Zajedno s P. Engelom i K. Gyulom objavio je sintezu, ujedno i sveučilišni udžbenik, pod naslovom *Magyarország története 1301-1526* [Mađarska povijest 1301-1526] (Budimpešta, 1998).⁹

Korisno je spomenuti da su neke od njegovih brojnih studija sabrane i objavljene u knjigama *Polgárság a mezővárosban a középkor és az újkor határán* [Građanstvo u trgovištima na razmeđi srednjega i novog vijeka] (Budimpešta, 1995), *König und Volk im spätmittelalterlichen Ungarn* (Herne, 1998) i *Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkori Magyarországon* [Crkveni velikodostojnici, crkvene ustanove i pobožnost u srednjovjekovnoj Mađarskoj] (Budimpešta, 1999).

Na kraju bih upozorila i na neke radove koji su, iz razloga što se bave našim krajevima ili ljudima poteklim s ovoga prostora, neposredno zanimljivi za hrvatsku historiografiju. Među njima možemo spomenuti rad “Beriszló Péter és budai szereplése” [Petar Berislavić i njegova djelatnost u Budimu],¹⁰ u kojem Kubinyi govori o Berislavićevom životu i djelovanju te se osvrće na jedan natpis pronađen prilikom restauracijskih radova na Budimu.

O posjedima Gorjanskih govori rad “A nagybirtok és jobbágyai a középkor végén az 1478-as Garai-Szécsi birtokfelosztás alapján” [O veleposjedu i njegovim kmetovima krajem srednjeg vijeka na temelju podjele posjeda između Gorjanskih i Szécsija 1478.],¹¹ u kojem se analizira podjela posjeda između Gorjanskih i Szécsija do koje je došlo kada je Job Gorjanski na ime djevojačke četvrtine Jelene Gorjanske, bake Nikole Szécsija, ovome trebao predati dio posjeda Gorjanskih. Posjedi Gorjanskih obrađuju se i u radu

⁷ Npr. u radovima “A királyi udvar élete a Jagelló-korban” [Život kraljevskog dvora u doba Jagelovića], u: László Koszta (ur.), *Kelet és Nyugat között. Történeti tanulmányok Kristó Gyula tiszteletére* [Između Istoka i Zapada. Povijesne studije u čast Gy. Kristóa] (Szeged, 1995), 309-335; “Über das Alltagsleben im spätmittelalterlichen Ungarn”, u: András Kubinyi – József Laszlovszky (ur.), *Alltag und materielle Kultur im mittelalterlichen Ungarn, Medium Aevum Quotidianum* 22 (1991), 9-31.

⁸ Ovdje treba spomenuti njegov rad “A Magyar Királyság népessége a 15. század végén” [Stanovništvo Ugarskog kraljevstva krajem 15. st.] objavljen u časopisu *Történelmi szemle* 38 (1996), 135-161. Obiteljskim struktura bavi se je u radu “Egy Hont megyei mezővárosi adó falu népessége a középkor végén [Stanovništvo sela u županiji Hont koje je na putu da postane trgovište krajem srednjega vijeka], u: Tamás Faragó (ur.), *Város és társadalom a XVI-XVIII. században* [Grad i društvo od 16. do 18. st.] (Miskolc, 1994), 7-17.

⁹ Kubinyi je ovdje obradio razdoblje vladavine Jagelovića (nakon 1490.).

¹⁰ Objavljeno u: *Budapest régiségei*. XX (Budimpešta, 1963); ponovno objavljeno u: *Főpapok, egyházi intézmények*, 171-183.

¹¹ A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 18 (1986), 197-226.

“Wüstungen, Zersplitterung der Bauernhufen und Wirtschaft in den Besitzungen der Magnatenfamilie Garai.”¹²

Posjedovnom politikom Nikole Iločkog Kubinyi se bavi u studiji “A kaposújvári uradalom és a Somogy megyei familiárisok szerepe Újlaki Miklós birtokpolitikájában” [Uloga familijara kapošujvaskog vlastelinstva i županije Somogy u posjedovnoj politici Nikole Iločkog],¹³ dok o okolnostima njegova imenovanja bosanskim kraljem, kao i njegovom djelovanju na toj funkciji govori u radu “Die Frage des bosnischen Königtums von Nikolaus Ujlaky”.¹⁴

Ovim i završavam kratak prikaz rada A. Kubinyija. Iako je njegova djelatnost iznesena samo u osnovnim crtama te nisu ni dotaknuta neka područja kojima se bavio, vjerujem da se i iz ovakvog nepotpunog pregleda vidi sva širina njegovih interesa, te njegov doprinos razvoju historiografije.

Marija Karbić

¹² Objavljen je u: Herwig Ebner i dr. (ur.), *Festschrift Othmar Pickl zum 60. Geburtstag*. (Graz–Beč, 1987), 367–377.

¹³ *Somogy megye múltjából* 4 (1973).

¹⁴ Tiskan je u časopisu *Studia Slavica Academiae scientiarum Hungaricae* 4 (1958), a kasnije je preveden na hrvatski i objavljen pod naslovom “Pitanje bosanskog kraljevstva Nikole Iločkog”, *Županski zbornik* 4 (1973), 48-57.